

Тема: Основні теми й мотиви творчості Омара Хаяма. ВЧ. Рубаї Омара Хаяма

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання змісту прочитаних рубаї; уміння виразно читати рубаї, аналізувати жанрові, естетичні, мовні особливості рубаї, знаходити в тексті мовні засоби і визначати їхнє смислове навантаження, висловлювати своє ставлення до прочитаного, характеризувати ліричного героя рубаї; уміння визначати основні теми і мотиви творчості О. Хаяма; коментувати особливості вираження емоційного стану в східній культурі на основі аналізу рубаї;

ключових: уміння співвідносити зміст і контекст твору; уміння добирати доречні мовні засоби, використовувати вербальні та невербальні засоби під час виступу перед аудиторією; уміння передавати зміст прочитаного з кількох джерел, узагальнюючи, скорочуючи або доповнюючи словесно інформацію, дотримуючись академічної доброчесності.

Обладнання: текст твору, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Хвилинка творчості. Інтерактивна вправа. Омар Хаям. Редагуємо медіатекст: <https://learningapps.org/display?v=pxy8af8mn24>

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Вступне слово вчителя. Рубаї походить з усної народної творчості. У далекому минулому вони співалися один за одним та розмежовувалися паузами. У межах такої пісні розвивався ліричний образ. Форма вірша розповсюдилася і з XI століття арабська назва жанру *рубаї*, що буквально означає *чотиривіри* поширилася на весь Схід, а пізніше і на Захід. Форма рубаї, відшліфована у творчості класиків перської літератури, залишається незмінною. З часом міняється лише проблематика, теми та ідеї, які митці прагнуть розкрити. Зануримось у першоджерело, дослідимо теми й мотиви поезії Омара Хаяма.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Перегляд освітнього відеоролика. Зарубіжна література, 8 клас, Омар Хаям, 04.02.21 – #Відкритийурок КИЇВ24 | Телеканал Київ, урок учительки Марії Бойко:

https://drive.google.com/file/d/1iwxFrAXVcFG7NEsGB0FI0txYsAj3JeyG/view?usp=drive_link

Літературознавчий коментар. Особливістю творчості Омара Хаяма є те, що він відшліфовував рубаї, надавав їм досконалої форми, зрідка записував їх на полях своїх наукових праць під час відпочинку. Його твори вирізняються з-поміж інших вільнодумством, філософським змістом. Улюблені мотиви поета – загальнолюдські істини, кохання і вино. Однак треба пам'ятати, що кохання – це і земна радість, і любов до Бога, а вино – напій насолоди із джерел мудрості.

Первинніше суцього всього – любов,
У піснях молодих перше слово – любов.
Бідний вигнанцю дивного світу кохання,
Знай, що всього життя передмова – любов.

Омар Хаям, неперевершений майстер поезії, на відміну від інших поетів Сходу, був послідовним прихильником філософсько-ліричних чотиривіршів-рубаї. Але через труднощі перекладу, а також через велику кількість метафор, використаних автором, не всі його твори перекладено правильно. Іноді навіть стверджують, що Хаям засуджував Аллаха, несправедливість життя та був пияком і гулякою, адже писав про вино і любов до жінок. Насправді це хибний висновок. Просто автор використовував образи, порівняння і вкладав у вірші тонкий смисл. Тому слід не лише читати рубаї, але й зчитувати їхній підтекст. Взагалі, поет був дуже скромною і мудрою людиною, вірив у Бога. Про це свідчать багато джерел, наприклад, Чарльз Хортон у передмові до «Рубаяту», виданого в Лондоні на початку ХХ століття, писав: «У Персії немає суперечок щодо віршів Омара і їхнього значення: автор шанується як великий релігійний поет. Його возвеличення вина і любові являють собою класичні суфійські метафори: під вином розуміється духовна радість, а любов – радісна вірність Богу... Абсурдно ставитися до подібної людини як до п'яниці та нероби...».

Юначе, підведись – горить зоря ясна!
В прозорі келихи налий вогню-вина!
В цім тліннім закутку живеш ти мить... а потім,
Хоч як жадатимеш, не вернеться вона.

Хаям насправді не закликає безпробудно пиячити, а пише, що джерело Мудрості, божу благодать потрібно шукати все життя, почавши в юності. На шляху до Бога, живучи з любов'ю в душі, людина може і пізнати себе, і сягнути думкою зірок. Омар пише, що життя коротке, а час швидкоплинний. Тому слід жити сьогоднішнім днем і радіти кожній миті. Поет закликає людей бути добрими, чесними, не вихвалитися своїми багатствами та знаннями. Тобто, у будь-якій ситуації треба залишатися Людиною.

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Прослуховування поезій О. Хаяма в оригіналі. Читає Хусейн Ізатілоєв:
https://drive.google.com/file/d/173Cexw81-xW1v_7SSM_zxpD4qb_obVZc/view?usp=drive_link

Аналіз віршів Омара Хаяма. Робота в групах. Кожна група визначає тему твору, ідею, мотиви і художні засоби, виразно читає і коментує зміст вірша. Орієнтовні завдання:

1 група.

Єсть бик у небесах, Волосожаром зветься.
Є й під землею бик, що бачить не дається,
Хто ж оком розуму погляне, той помітить,
Що посередині табун ослів пасеться.

Висновок. У метафоричній картині космічного масштабу поет алегорично висловлює своє бачення світу. Як у байці, в рубаї автор використовує образи тварин, що вже у фольклорі набули конкретних усталених рис. Читач має замислитися, кого і чому він називає ослиами.

2 група.

Не ті тепер часи, щоб друзів добирати.
З людьми на відстані безпечніш розмовляти,
До найвірнішого приглянься розумним оком –
І ворога у ньому зумієш розпізнати.

Висновок. Поет зневірився в моральності оточення, навіть друг може стати ворогом, тому ліричний герой відчуває себе самотнім.

3 група.

Я тільки й знаю, що знання шукаю,
В найглибші таємниці проникаю,
Я думаю вже сімдесят два роки –
І бачу, що нічого я не знаю.

Висновок. Постійний пошук істини веде поета до найпотаємніших глибин знання, але чим більше він довідується, тим сильніше стає його переконання в тому, що знання ці мізерні.

4 група.

Коли у небуття і ймення наше кане,
Не згасне сонечко у небі полум'яне.
Нас не було, та світ не був від того гірший;
Він не погіршає й тоді, як нас не стане.

Висновок. У рубаї світогляд поета-мислителя висловлений яскравіше та чіткіше, ніж у його філософських трактатах – мова йде про кругообіг в природі як основу життя. Життя людське швидкоплинне, а світ вічний, тому людині не варто уявляти себе царем природи.

5 група.

Ні, не гнітять мене перестрахи й жалі,
Що вмерти мушу я, що строки в нас малі:
Того, що суджене, боятися не треба;
Боюсь несправедно прожити на землі.

Висновок. Темою рубаї є роздуми про життєве призначення. Життя настільки мале, що його сенсом і вищим ідеалом може бути тільки праведність людини. Смерті не боїться той, хто прожив своє життя, як належить.

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Формування «Кола знань» (тез): «Основні теми і мотиви творчості О. Хаяма».

- Роздуми про смисл життя, смертність і призначення людини.
- Роздуми про Людину, її природу, стосунки з іншими людьми.
- Роздуми про владу і протест проти несправедливості світу.
- Тема радощів, життєвих насолод.
- Міркування про світобудову, кругообіг у природі.
- Любов та її роль у житті людини.
- Уславлення людського розуму та критичне ставлення до його можливостей.

Робота з таблицями із робочого аркуша.

1. Заповніть опорну таблицю «Ліричний герой рубаї».
2. Алгоритм значення традиційних образів східної поезії.

Інтерактивні вправи. Художні засоби рубаї Омара Хаяма:

<https://learningapps.org/display?v=p5gsne0mt24>

Художні засоби рубаї Омара Хаяма. 2 варіант:

<https://learningapps.org/display?v=p0c3xbkwa24>

VI. Підбиття підсумків

Висловлення міркувань про слова відомого видавця «Рубаята» на Сході Садека Хедаята: «Мабуть, у всьому світі не знайти книг, подібних збірці віршів Омара Хаяма, улюбленого і розхваленого та оббреханого і проклятого, підданого детальним тлумаченням і спотвореного, того, що пізнав загальну славу, завоював увесь світ і, врешті, так і залишився непізнаним».

Працюємо вдома

Спробуйте створити власний рубаї.